

Maslo, Gažo

Knižnica Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave

Počiatky hospodárstva v otázkach a odpovediach vysvetlené.

REVÍZIA
1976

Úvod.

Revízia
1965

1. Čo je hospodárstvo?
Hospodárstvo je obsah rozličných, domácich i poľných prác, ktorými dobývame plodiny, ku sdržovaniu života ľudského v našich krajinách nevyhnutne potrebné, ako sú menovite: obilie, strawa, omocina, zeleniny, ľuchy, mäso, maslo, mlieko, vino atď. I pokrmu a nápoju, — vlna, konope, lan atď. I odem u nássemu. Hospodárstvo je teda základ spoločnosti ľudskej.

2. Čaký majetok má hospodár?
Každý hospodár má nemovitý a movitý majetok, jehož rozumné a statočné množenie za cieľ hospodárstva považujeme.

3. Čo prislúcha k nemovitému majetku?
K nemovitému majetku prislúcha v hospodárstve to, čo z miesta na miesto prenešať nemôžeme, teda: domy, stodole, maštalé a iné budovy hospodárske; ďalej role, lúky, pasieniská, zahrady, vinice a všetky pozemky vôbec.

4. V čom záleží movitý majetok hospodársky?
Movitý majetok záleží v tých veciach, ktoré z miesta na miesto prepraviť môžeme, jako sú menovite: dobytok a hyd, vozy, pluhy, brány a všetko náradie v dome i vo dvore; ďalej plodiny z pola sklúdené, ku pr. obilie, strawa, vino, alebo v hrobky z chovania dobytku possible, totiž: syr, maslo, mlieko, vlna atď. konečne odem i čo k nemu patri a majetok peňažitý.

5. Ktoré je základné pravidlo hospodárstva?
Základné pravidlo hospodárstva je: aby sme z pozemkov a družstiev hospodárstiev našich s najmenšími vtrhnutkami množenie majetku spoločnosti ľudskej zabezpečili.

6. Čo nám pomáha k myšlienaniu pravidla toho?

Ku zbornému myšlienaniu základného pravidla hospodárskeho dopomáha nám rozumnosť, ktorá nespolieha sa na plynulé myšľovky: „tak robili dedovia i otcovia nassi, zostaňme i my pri tom“, — ale ktorá okrem vlastnej sústienosti i cudziu vedomosť ku svojmu prospechu obracia.

7. Ako prijímame cudziu vedomosť k poučeniu?

Cudzí vedomosť podáva sa nám k poučeniu alebo v očitých príkladoch dobre spravovaného gazdovstva, alebo v užitočných spisoch hospodárskych.

8. Čo z toho nasleduje?

Nepochybne to: že rozumný hospodár dobré príklady hospodárenia nasledovať, a svoju vedomosť čítaním užitočných spisov hospodárskych rozmnožovať má.

9. Ktoré sú hlavné cnosti hospodárske?

Hlavné cnosti hospodárske sú: pracovitost', čistota, miernost', spornost' a dôvera v Pána Boha.

10. Koho menujeme pracovitým hospodárom?

Pracovitý hospodár je ten, ktorých všetkých práce svoje vuložených čas a bedlive, t. j. vo všetkých častiach pozorne kona, podľa známeho porekadla: „Komu sa neleni, tomu sa zeleni“. Pracovitý gazda bude teda sám prvý pri práci, lebo oňo hospodárovo množí majetok.

11. V čom záleží hospodárska čistota?

Čistota hospodárska v tom záleží: aby sme nie len pribytok a jeho časti, ale i odew a telo nasse, ďalej dobytok, áno i pozemky jakého kolmek mena, od škodlivej zeliny oslobodené, čistotne držali; bo príslovie: „Čistota pol života“ plati jať pre všetkých ľudí, tak i pre všetkých častí hospodárstva.

12. Ako dosvedčujeme hospodárstvu miernost'?

Miernost' hospodárstvu tým dosvedčujeme, keď nie len v jedle a nápoji, ale i v odewe a kratochvilách nassich medze sústienosti a možnosti nassej nepretracujeme, lebo „Býcha hladom, býcha“.

13. Kto je spodar i w h gospodār?

Spodar h gospodār jesten, kto nie ma w lasie ni w y d a w a nej prijima, ale nicieo, treba do to zaprenim seba, pre neszlastne prihody ziwota na stranu obhlada, lebo „Babka i Babce, babu kapce“. Kto na proti tomu w lasie w y d a w a nej prijimā, dostane se neomylne swojim časom nadzobradku palken.

14. Ktorā je korunnou enosťi hospodārskych?

Korunnou enosťi hospodārskych je d d w e r a w Pána Boha, aby sme netratiťi chut ku práci, lebo neszlastnymi prihodami, ku pe ohňom, trapobitiam, pádom dohŕŕta, alebo i chorobami nawsstiment do splochy upadame, lebo: „Co nas utlaci w tomto čase, to Pán Boh naprawi w zase“ — ak i my nasse powinnosti w nerobnāi budeme.

Slawa I.

Opatrowanie pola.

I. Rozličná powaha zeme.

15. Co rozumieme pod slowom pūda?

Pūda alebo zem, zemina, obzajne i gruntom nazwanā, je wrchnā, wiac menej mŕwka ťora zeme nassej, ktorā pewnejsi jej spodoť pokrŕwa, dāmajuc wseľtym rastlinam me len stanowiťo powne, ale i hlawnu w h ziwu.

16. Saťo je tato pūda powstala?

Wrchnā ťora zeme, ci pūda, powstala dwojakym spůsobom, a si ce: zwetralenim ci rozpādnutim ja ťamenom a ťhrzawenim daktorych ťowow, potom ale ťhŕŕtim a ťprāchniwenim wsaťowch rastlin a ziwocichow. Čiastky zeme, z ťamena a ťowow poťŕŕe, wolame ne ũstrojnŕmi; ťore ale preťiŕŕnym rastlin a ziwocichow powstaly, ty wolame ũstrojnŕmi (organickimi).

17. Ktorē sa hlawnē čiastky w pūde ne ũstrojne j?

Ne ũstrojnē čiastky zeme sa hlawnē tri: hlna, wāpno a pte ťol. Hlna powstala ťhrzawenim ťowu hlnitŕu, wāpno zwetralenim wāpenatŕo ťamena, pte ťol ale rŕzobowenim ja ťremena ci žabce.

18. Ako môžeme ustrojiť úrodnú úľastku zeme?

Ustrojíme úľastku zeme, keď sa na krátko prstíme (humus).

19. Ktoré tedy máme hlavných druhov zeme?

Podľa hore spomenutého rozdielu máme štyri hlavné druhy zeme: pôdu hlinatú, vápennú, piesočnú a prstnatú.

20. Ktoré sú hospodárske vlastnosti hliny?

Hlina medzi všetkými zeminami drží sa najpevnejšie po hromade; vodu a povesenie ľahko prepúšťa do seba, keď ale raz premokla nestoro vyschne, po vyschnutí veľmi stvrdnie a preto i najťažšie dá sa obrábať. Čím je hlina čistejšia, tým chladnejšia, ľahšia a neúrodnejšia bude. Farba hliny býva viac menej žltá, z prímiešania železnej rudy i čiernej.

21. Ako ceníme zem vápennú?

Zem vápenná, strany svojich vlastností hospodárskych, je hline práve protivná; ona povesenie i vodu ľahko prijíma, namočená skoro vyschne a za sucha i mokra môže sa ľahko obrábať. Jej farba býva obvyčajne pobelavá.

22. Ktoré vlastnosti má pôda piesočná?

Piesočná či kremenitá pôda, keď nemá hliny prímiešanej, ani za sucha ani za mokra hrudy neufazuje, vodu vpija rýchlo, ale ju i hneď vypúšťa, a pri obrábaní svojom najmenej sily potrebuje. Najdobrejši piesok, ktorým vetor sem i tam rozušťa, voláme ho mokom.

23. Ktorá zemina je prstnatá?

Pôda prstnatá, ktorú pre jej farbu obvyčajne čiernou zemou voláme, je medzi všetkými najľahšia, povesenie a vlahu dobre pripúšťa, svetlom slnečným zahreje sa skoro, páchne „po stuchline“, a temer ako piesok, ani za sucha ani za mokra, hrudy nedáva.

24. Ktorá z týchto zemi je najúrodnejšia?

Žiadna z tu spomenutých zemi nie je sama v sebe úrodná; ony stávajú sa iba slusným pomiešaním medzi sebou úrodnými, t. j. schopnými, aby rastliny dochovať mohli.

25. Čože z toho nasleduje?

Ze pôdu neúrodnú môžeme napraviť prímiešaním zeme, pro-

tiwné wlastnosti maticej. Wzrost hliny poprawime tedy nawozenim pie-
sfku a wapna, zem ale wapennu a pietajnu mozeme očitwidne zurodniť
nawozenim takej hliny.

26. Ked h treba zem opravujucu u a w a z a i ?

Nawazanie opravujucej zeminy stawa sa obycajne w jaseň, keď
hlavne práce w poli prestaly, a sice tak hojne, aby nawozená a roz-
hádzaná zemina ten stary grunt aspon na dwa palce pokrýwala; po-
tom ju zaoráme.

27. Ci ani prst nie je sama w sebe urodna?

Prst je sice nevyhnutná wminca zeme urodnej; ale čistá
prst zostalaby prave tak neurodna, jako čistý piesok. Prst je jakoby
kwas zeme, ktorý wduť urodnosti nalezite pripravuje.

28. Ako rozoznawame wduť podľa m n o h a prsti?

Zem, ktorá w jednom cente wáhy svojej má 4 funtow (alebo
ináč rečeno: má 4 procentom) prsti má je chudobná, ktorá obsahuje
od 4 do 8 procentom prsti, je dobrá; keď ale wýše 8 procentom prsti
w sebe drží, za b o h a t ů zem považovaná býť môže. Najbohatšie
prstnate grunty, tu pr. w Banáte, za roka a roka bez hnojenia
dobré úrody wýdávajú.

29. Jaký rozdiel je medzi ornico u a mrtwino u?

Wrdná fóra zeme, ktorá prst má prímiesťanú, wola sa orn-
ico u, preto ze obycajne iba túto ciasťu o r a w a m e; spodnejšia zem,
ktorá prsti nemá w sebe, alebo welmi málo, je tak zwaná m r t w i n o.
W prostredku medzi ornico u a mrtwino u leží p a d o r n i c a.

30. Ci mrtwina služi plodinám wplynám?

Mrtwina je sama w sebe sice neurodna, ale môže sa, po wy-
orani alebo wykopani na wrch zeme, wplysom wody a powetria, ob-
zwláštne ale hnojenim zurodniť.

31. Ako hleďa urodnost wduť?

Čím menej prsti daktorá wduť má, dolejšie čím suchšia je a
ľahčia sama w sebe; tým rýdchlejšie bude svoju urodnost tratiť,
a na opak. Z toho nasleduje, ze pridávanim prsti do ktorejkoľvek
zeme, a hliny do ľahkej wduť, jej urodnost wredziť môže.

II. O rastlinách polných

a) Rozdielna pôda a rastliny polných

32. Ako delíme obyčajné rastliny polné?

Obyčajné rastliny polné delíme na klasoviny, strukoviny, kôpaviny a trmne byliny.

33. Co rozumieme pod slovom klasovina?

Klasovinou voláme všetky rastliny, ktoré svoje semeno v klasoch dochovávajú, teda všetky ozimné i jarne obilie, ďalej proso a pohánku, ktoré miesto klasov majú tak zvané rashy.

34. Ktoré rastliny patria ku strukovinám?

Ku strukovinám prisluchajú tie rastliny, ktorých semeno vo strukoch (lnkoch) je úzke, jako sú mňovite: hrach, sľossowica, fazole, kónšť bbb, cicer, vlnná repica atd.

35. Ktoré rastliny mňujeme kôpavinami?

Meno kôpaviny dávame tým rastlinám, ktoré viac raz do roka kôpavame, jako sú mňovite zemiaky, repa obyčajná, cukrovka či burgundská repa (burgundica), ľvata a cicowka; ďalej kukurica, mať, dohan a ľapusta.

36. Aké rastliny patria medzi trmne?

Medzi trmne rastliny tu patria, ktoré narobom seje na roľe, aby sme strvlené ľuť obdžali, teda všetky rodzaje dateliny, mňovite: červená datelina, veľká datelina či lucerna a wicener (epärfeta); ďalej wita či ľadník, sľrkawica a ľolenec.

37. Súť prirodzený zákon spráwuje život rastlin?

Každá polná rastlina, podľa svojho prirodzenia, jednu alebo druhú zem zľasťte ľuť; a tak iba na nej môže dobre uroditi wýdawať.

38. Co ž toho nasleduje?

Následkom tejto pravdy je: že hospodar iba také plodiny má pestowať, ktoré sú ľeť pözemkom primerané; lebo zem, nassa matka, neda si ľeť ľožniti a wýľrucowať.

39. Ktoré plodiny znesu ľazľu bľľnu?

Łazľu, ate pľeća dostatočnā pľľ ľ majucu bľľnu znesu: ľľenica, kukurica, fazole a repica; ž ľrmnňch ate byľľľ červená datelina a lucerna.

40. Jaké plodiny daria sa na ľahkej hline?

Na ľahkej, vápnom a pieskom rozriedenej hline, ktorú je ľom voláme, daria sa tieto plodiny: raž, jačmeň, ovos, hrach, fazole, repica, maľ, zemiaky, repa rozličného mena, kapusta, mrkva, všetky druhy dateliny a ľan s ľonopami.

41. Čo rastie na páľčivej zemi vápnenej?

Páľčivá zem vápenná nepraje obvyčajným plodinám našim, okrem ovsa a vičienca, ktorý práve na vápnenej pôde dobre rastie. Keď ale zem iba mierne pridávkol vápna má, potom na zrne všetkého obilia čo najlepšie pôsobí.

42. Ktoré rastliny sverime v ľh ľému piesku?

V zemi piesočnatej, ktorá leží na mokrých nížinách a tak svoju vláhu od spodu prijíma, vyharia sa: raž, ovos, pohánka, proso, dohán, wika, zemiaky a biela datelina.

43. Ktoré plodiny pretrpia ľahký, ľuchý piesok?

Na ľahkom a ľuchom ľesku iba raž, proso a pohánka, z ľtrmných ale biela ľtrkavica (ľupina) a ľolenec ľspatojne zarodiť môže.

b) Wýživa polných rastlín.

44. Ktoré ľu ľastroje wýživenia polných rastlín?

Ľastroje wýživenia polných rastlín ľu ľich ľisty a ľorene.

45. Jaký potravu prijímajú rastliny ľroz ľista?

Ľistim ľvojim, na ktorom wľľatome ľilky uľ ľokom neozbrojeným wľdime, beru rastliny potravu z powľria, a ľice w podobu plhnu ľ. j. newľditeľnej parý.

46. Jakú potravu beru rastliny ľorientami?

Rastliny beru ľ potravu ľorientami ľewne, ale w ľode ľozľustľene ľiasťy zeme, ľu ľr. wápnľ, ľremľň, ľalajľu atď. To je ľčinou, že w ľas dlho trmajúcej ľuchoty wľľetľo rastlínľtvo ľhne, ľrebas potrebný ľemu potravu nachodľ sa w zemi, ale z nedostatku wody nemohol býť naleľzite rozľworený, ľ. j. ľ pozľwaniu ľre ľorientu býľin pripraveny.

47. Jakó ľľawa sa rozľwáranie zeme ľre býľiny?

Rozľwáranie zeme ľ potravu, ľre býľiny potrebnjej, ľľawa

sa najmä vplyvová rôznych povetria; w zimé ale mrazom, podľa znd-
meho porekadla „Wiera je najlepši oráč“.

48. Čo presvedčuje nás o pewných čiasťach w tele ráslin?
Keď rozličné byliny spálime, muž obdržime viac alebo menej
popoľa; to sú ty neústrojne, pewné (strom. št. 16), zo zeme to-
rientami pomytahované čiasťi, ktoré práve preto nemôžu s horeť.

49. Či popol wšetkých ráslin je rovnaký?
Popol wšetkých ráslin nemôže byť rovnaký preto, že ony roz-
ličnú pewnú potravinu požijajú. Tak na pr. w jednom cente po-
poľa z dobrého sena je 7 fantom wápna; w jednom cente popoľa z
lanových stebiel máme už raz toľko, totiž 14 ž wápna; wo stebľach
ale dohanových viac než 4-krát toľko wápna; a tiež w jednom cente
popoľa z tých stebiel 30 ž wápna.

50. Čo z tejto skúsenosti nasleduje?
Nasleduje to, že istá bylina nemôže sa dobre darit viac ro-
kom jeden za druhým na tom istom pozemku; lebo časom po-
mytahuje ty pewné čiasťi z pôdy, ktoré sú svojmu zrastu potrebuje.

51. Či ale ina bylina wydarit sa na tom mieste?
Na pozemku, od istej byliny práve zanechanom, môže sa dobre
wydarit ráslina, ktora zas ine čiasťi ku svojmu zrastu potre-
buje, aby sa medzitým, zvetralením a rozтворením zeme, nahrabil ty,
prvej už strowené potravné čiasťi.

52. Zaky spôsob hospodárenia zakladá sa na tejto pravde?
Na tej pravde, že rozličné rásliny i rozličný pokrmy zo zeme
wytahujú, zakladá sa tak zvané striedawé hospodárstwo, jehož
hlavným pravidlom je: že po klasowine (obilí) nesmie nikdy nasle-
dowat zase klasowina, ale že medzi jedrým a druhým obilím stáť má
wždy kopawina, alebo trnná bylina.

53. A jaké hospodárstwo panuje u nás?
My držime sa ešte tak zwaného tripolného spôsobu hospo-
dárenia, s tým poriadkom: že na tej istej roli prvý rok pestujeme
oziminu, druhý rok jarinu, na treťi rok ale necháme zem w úhore,
ktorého wýšje spomenuté striedawé hospodárstwo nezna.

61. Čo súdime o zelennom úhore?

Rôla, w zelennom úhore ponechaná, je očitým dôkazom o lenivosti a nerozumnosti hospodárovej. Dobře obrábaný a hnojený pozemok nepotrebuje odpočinutia, je ale w úhore zelennom zem neodpočíva, vidime z toho, keď ona burinou a sľodlivou zelinou zarastie, ktorá pozemok náš práve tak vyfili, jako pravidelná úroda plodín užitočných.

62. W ktorom jedinom páde vyhovorme úhor zelený?

Keď pre veľkú rozsiahosť pozemkov, a pre nedostatok sil robotných, nemôžu sa všetky role dokonale obrobiť: jedine w tom páde dá sa vyhovoriť úhor zelený, jako tu pre na veľkých panstvách, ktoré podobné úhory pasením omiec čiastočne zužitkujú. Ale pasenie ktoréhokoliev dobytká na zelenom úhore nikdy nenahradí sľodu, ktorú sme zanedbaním pravidelnej úrody utrpeli.

63. Keď ale pripustíme úhor čierny?

W čiernom úhore môžeme daťore pozemky nasse iba w dvoch pádoch výminečne ponechať, a sice keď alebo roku, zelinou veľkmi štárenú, časťm preorávaním očistiť chceme, alebo keď nemáme dost hnojá, aby sme všetky pozemky nasse jako treba pomaštit mohli; potom tedy pozemok nehnojený aspoň úhorením popravime.

64. Ktoré je hlavné pravidlo každeho orania?

Dokáždom oraní platí toto hlavné pravidlo: čím ľahšia a chladnejšia je daťora zemina, tým da sľahšie a hľbšie treba ju preorávať, aby úrodná byť mohla; na ľahkej ale menovite na piešočnej pôde, boloby časť oranie na sľlôd.

65. Ako delime oranie strany hľboľosti brázd?

Stáffeni hospodári rozoznávajú strany hľboľosti brázd trojaké oranie; a sice plytké, prostredné a hľboké.

66. Zať hľboké sľaha plytké oranie?

Plytkým oránim pohyname zem iba na 3 alebo 4 palce (colle) hľboko, a sice najmä wtedy, keď úrodná kôra zeme je veľkmi tenká, alebo keď sme daťorý pozemok iba sľabe vyhnojili. W oboch pádoch radno je, držať úrodnú sľlu pozemku w vrchnej vrstve jeho pohromade.

67. Akorco oranie vplame pro stred n h m ?

Red: brazda, oracka, ha a do: 7. collow hlboto prenika, to ora-
nie vplamey ro stred n h m; owo hwa pri vbyčajnych praeach ho-
spodarstvech provideťam o vysoke e o j mial? atet vna: 7. hlbom tu
sladod m h 68. Akorco oranie hlb ot h m ?

Za hlboké oranie drzime to, keď brazda na 8. do 12. collow
hlbofo prenika. Hlavná prednosť orania tohoto je, že púda hlboko
predaná, vlahu si teplo ľapšie drzijo pohromade; je ono úrodnú fóru
zeme rozmnozuje, a je ktorú časť veľkú ľapšie vyhnojí. Ma túbj svo-
ju platnosť pravidlo to, Čím hlbšie oranie, tým vie z p e m e j s s i a úroda.

69. Či mážeme v m r t m i n u u m o h r á v o t p a o j v i s t a v a ?

Tak zvanú m r t m i n u (okázka 29) mážeme hlb ot h m oraním
pohnúť v o j n á w e a s u h o r e n i e p o z e m k a j i a l e b o p r e d n a s t a v a j ú c i m
s i l n h m v h n o j e n i m r o l e z o p r e d s a m h m a l e j s s i a t e m v y o t á w a i m r t m i n u,
b o l o h y n e p o c h y b n e s t r o d i v e m i n e r o u n i s t a v a j e t e 8 . 77

70. Čo rozumie me p o b s l o v o m p o d w r h n u t i p a n e ?

P o d w r h n u t i m m o l a t i e j z a o r a n i e s t r n i s t a j a l o g o p r v ú p r o-
p r a w u t b u d ú c e m u s i a t u a l e b o s a d e n i u . H l o m i a d r i p a v i s t o j a n o t

71. Akorco treba podw r h n á t i e m o y t o n a t ?

U e d l i h y h o s p o d a r a v y h n o m a n o p o d w r h n u t i e h n e d t y p o d j a t w e,
a b y s t a m a s t r n i s t a o p l n e p r e h n i m o h a ; n a j s t r i l a w e j s s i m s w e d e t w o m
n i c o m n e h o g a z d o w s t w a j e : n e c h a t s t r n i s t o w e s i z n a t ; s t a t : 8 . 78

72. Co treba esse p o b d w r h n u t i e w e d e l ?

D e z a o r a n i e s t r n i s t a t u p o d w r h n u t i e e s t e t r e b a w e d e l : j e p o-
p l e t k o u z o r a m i s t r n i s t o z n i e n e u s t o j i t u p r e h a j e ; p o h l b o t o a n t e
p o d w r h n u t i k o r e n e a s t e b i e l k a s t r n i s t n e j s l a m y p o z d e j s s e j f i c e s p r a c h a t-
w e j ú , n a p r o t i t o m u a l e i s p o d n e j a s t w o y z e m e w o d e a w z d u c h u (p o-
m e t r i n) o t w a r a j ú , a t e b i m a t m a m g a n o b d i e w a i n a p o m e t r a j ú .

73. Akorco mážeme dia žitú h l i n u o r a t i ?

O r a n i e ľ a z k e j h l i n y n e s m i e s a n i s t y w h l o a n t z a w o s t r a , l e d o
ľ a z k ú , m o k r ú h l i n u o r a t i a s i k o t k o r z n a n e m , i a k a t e n z e p o z e m o t
m a s t w i s t o m e t a p i t e o j a n o m o r a n i ľ a z k e j h l i n y p i n u t e j a s e ň
t o u t a k o n a s t e d i , p r e t o j e m a z n e h l i n u d i s t o t n e r o z u r ú b (o k á z k a 30) .

74. Stora oranie voláme d m o j a t h m ?

O m o j a t h m oraniu voláme to keď dva pluhy jeden za druhým v tej istej bráni idú; aby sme t podornicu pohamľ a rozobit mohli. Oranie toto stáva sa s prospechom najmä v ľahkej zemi, kdeby jeden pluh, ako zeme hlbokým vpustením, veľkú silu dobytká vyhladával a tak by sa veľakí škávil; a škáve škávil os

75. Ako vykonáva sa oranie križomate?

Na s i r i t e h pozemkoch odporúča sa oranie križomate, ktoré tak vykonávame; je pri prvom bráni pod dĺž role, pri druhom ale križom, t. j. podľa šírosti pozemkov, pluh vodime. Vyhoda tejto práce je, že usťetky, riasťky zeme pamiessajú; sa čo najlepšie.

76. Stora je hlavný cieľ bránenia pozemkov?

Keď bránime; voláme preto, aby semäno, zemou pokrýté, pred ptačím zobákom bezpečnejšie bolo; a poškodit amohlo.

77. Z akej príčiny bránime pozemky neobšiate?

Zorani, ale neobšiate pozemky bránime; z tej príčiny, aby sme hrubý rozmršák, pomessie píchy; náležite zarovnali a usťodliu; zelinu čo najlepšie vytrhat mohli.

78. Aké bránny každé hospodárstvo vyhladáva?

Keď bránny; n i s t u s s p o r i a d a n o m; hospodárstva; majú; byť d o j a t e brány; a ľ a h k é t r a k t o r m e n e; p o t o m; ale ľ a s t i e brány, k e l e z n h m; z u b a n i e; o p a t r e n e; i g h o n; t e j; p a r t i e; o d; a n g; a; d; o; u; p o; s t i

79. Jakú prednosť majú ľ a h k é brány?

Na území; z e m i; m; d; z e m; ľ a h k é; brány; z a k r y t i a; s e m ä n a; w e l m i; d o b r e; u p o t r e b i t; p r e t o; z e; u s t r i m e; s i l u; d o b y t k a; a; u t h m; i; p r á c i u; b r ä n e n i a; g n a c n e; p a s t o r t u r a; i; s u s t i n a; i; a; l e; t a k; e; s t; a; u t o r; i; n; d; o; u; p o; s t i

80. Keď treba; ľ a h k é brány upotrebiť?

Ľ a h k é; z e m i; ľ a h k é; brány; w y h l ä d ä v a; i; a b y; r o z m r s e n y; ľ a h k é; t a t; w y r o v n a n á; a; o d; z e l i n y; m; a; j i n i; a; l e; o b; p o m i s s e; c h n e; z n a k e h o; p h r u; n ä; l e; z i t e; o c i s t e n ä; b y; m o h l a; e; s i l u; a; t; s i m; e; n; a; u; i; l; e; i; s t; a; i; s i m; e; a;

81. Či je; r a d n o; u d e l r ä t; r o b a; b r ä n i t;?

R a d n o; e; s t; a; l e; j e; w; k a; z d o m; p a d e; t; i; t; o; r; i; t; e; i; n; a; j; a; t; a; l e; (w e d y) a; b; i; s m e; p o; p o s t a t; i; s e m ä n a; p o z e m o k; w e l m i; r o z m r s e n y;

bránki. Ak tedy rozširajúca zasobnosť pôsobí, odloženie zabránenie role na tak dlho, ažby jej povrchne najvyššie ohľadom som aj uvažoval.

82. K čomu slúži walec hospodársky? Či má byť...

Walec hospodársky, u nás ešte málo známy, každému dobre sporiadanému gazdovstvu je nepochybne potrebný; slúži on hlavne k tomu, aby sme najťažšie hrudy na oráčiae rozmrskali, alebo veľmi ľahkú zem, k udržaniu jej vlhky, postlácali; možnosc malowania.

83. Kedy je walcowanie role na jar potrebné najviac? Či má byť...

Práca walcowania bude najprospestnejšia wtedy, keď ja rné mrazu wchnú fóru zeme na rolách ozimných, spolu s horntami ofenia hore s dwihly, tak, žeby bez utlačenia zeme walcom wellá čiaska oziminy nepochybne wyhynúť musela. Dodávame ale, že walcowanie wčasne na jar, bude pre každú oziminu prospestné, aby sa lepšie rozkoreníť mohla.

84. W ktorom páde walcowat' n e s m i e m e? Či má byť...

Na rolách, zelinou veľmi zanečistených, baloby walcowanie s k odliwé; zelina rozmnožilaby sa následkom walcowania ešte záhubnejším spôsobom.

85. Zafú p o m e t r n o s ť ž i a d a walcowanie? Či má byť...

Samo sebou rozumie sa, že prácu walcowania iba pri suchej powetrnosti fonat môžeme, tak, aby sa na prázdnej roli nič zeme na walec nelepilo; na mokrej zelenej roli wtlačili by sme osenie walcowaním do blata.

2. D hnoj a hnojent.

86. Čo wóláme h n o j o m? Či má byť...

Hnojom alebo hnojivom nazývame každú látku, ktorú zemi dodávame k tomu cieľu, aby sme jej nahradili čiasť, úrodami z nej wyhrané, alebo aby sme s ňou, ešte w nej trvajúcu, rozmnožili k.

87. Zafú d e l i m e w s ť e t k y h n o j i w á? Či má byť...

Wšetky hnojivá delia sa wôbec na pewné a nepewné. K pewným hnojivám prislúchajú: hnoj masitný ktorého kolwel' Bobytká ľudské wýkal, kôssarowanie, trús domáceho ptáctwa, zrna, karcha.

murom, popól, sadza, kosti a urwina či kompost; jediné ale tetuté hnojivo je moč, ktorú w jamách sobjierajú a behom času naležité prehnúť, hnojivo wic a woldme.

88. Ktoré hnojivo je najlepšíe?

Medzi wšestkými, tu spomenutými hnojivami je hnoj masťtátný; z popól, rožného, dabytka, najlepšija a najwdatnejšija; on zaiste w dokonálom pomiesani obsahuje wšestky ty látky, ktoré plobiny polné ku swojemu zraštu forientami požiwajú.

89. Či dorábánie hnojiva masťtátného je dôležité?

Zlatá baňa, hospodárowa je dobre sporiadaná, lopa hnojowa; preto i její opatrowanie; zwláštny pozor wyhladáwa; bo práca popera a gazdu po jeho lope hnojowa a poplahu poznáwame.

90. K čomu treba pri opatrowani hnojiva zwlásťte hladať?

Hlavná starosť nassa pri opatrowani hnojiva t tomu má smerevať, aby sme si ku jeho udržali pohromade, a ku skutie kopy hnojowej tak spravawali, aby nám hnoj, wefhorel či newywetrel, t. j. aby svoje plynomé čiastky pred zaooraním neztratil.

91. Zako má wyzeráť jama hnojowa?

Ku zdarnému dorábaniu hnojiva wyhladáwa sa dobre sporiadaná hnojowa jama, ktorá takto wyzerá: její weličosť nech bude počtu nassich hováď primeraná, hlbokosť asť na pol stahy pod hladinou dwora, podoba stworhrano; podlhowatá, boky jamy sťikmé, t. j. kosom ku prostredku naklonené, aby jama u spodku mohla byť užšťa, spodok ale hlinou pemne wbyth; ináčby hnojowica do zeme wstakla.

92. Čože má stáť w susedstwe jamy hnojowej?

W najbližšom susedstwe jamy hnojowej stáť má druhá menšija, tehiami a wápenou maltou na dne i na bokoch wymurowaná, alebo aspon nabijanou hlinou na spodku a po stranách upewnená jama, do ktorejbn zwláštnym jarčofom moč masťtátny wtekat mohol. Preto i podmostiny w masťtali majú byť tak pobjowané, aby sa moč pod masťtal tratiť nemohol.

93. Či hnojowica stutočne zafu huje takú opateru?

Hnojowica, totiž prehnúť moč dabytka, nie len t sprav.

kopy hnojovej, ale i tu samému hnojeniu pola veľmi znamenitá, ob
naffich gazdow ešte nepoznanú hodnotu má, tak že

94. Každým medrom (otomou) hnojovice

Wytkať pol zlaty do biata ulice

94. Dalej ochraňujte hnojová jama potrebuje?

Dua má byť kolom do kola priekopou tak otočena, aby daždo
vá voda do hnoja vtekat nemohla; ďalej nech bude pred páčivým
svetlom slnečným ľahkým dážďom, chvojstami stromovými, na spôsob
koliby nad hnojom opewnenými, alebo živým stromom ochránená.

95. Či hnoj má dľho v masstali ležať?

Čistotný gazda vyťahá sice hnoj z masstali každodenne; kto ale
masstal priestranú a vysokú, alebo tak sporiadanú má, že do nej čerstvé
powetrie dá sa pohodlne pripustiť, ten môže hnoj za 3 dni v masstali
nechať, aby sa jeho čiastky pod nohami dobyčiami náležite pomiešaly.

96. Čo zachováme neomyšľne p o w ť a h a n í hnoj a?

Po každom wyťahani hnoj a treba ho po celej jame rovnako po
rozprestierať, a na jeho powessie mrviwej zeme, asi na palec wysoko
nashpať; rozumie sa, že túto suchú zem budeme každého času, a sice
na paktotom mieste dworu, držať pohotowe.

97. K čomuže slúži posýpanie hnoj a zemou?

Posýpanie hnoj a (z masstale wyťahaneho) zemou slúži najmä k
tomu, že sila hnojová, w podobe plynu (parh) z neho wystupujúca,
nemôže sa vytratiť do powetria, ale že ju táto nashpaná zem w t i a h u e
do seba a tak pre pole nasse zachová. Zanedbaním posýpania hnoj o
wej kopy, pripraví sa hospodár o polowicu hnoj a svojho, keď jeho
silu na poli máme pred očima.

98. Ako má stime kopy hnojowú?

Kopy hnojowú má stime tak, že ju na powrchu každodenne aspon
dwakrát, ráno i večer, hnojowicou, w tej druhej jame sossieranou
nawlažime; stáva sa to obyčajne tak, že hnojowicu lopatou z jamy na
hnoj wyhadzujeme, alebo i do zručnej nádoby natierame a tak po hnoji
rozliwame. Menowite ale, keď sme na čerstwe wyťahani hnoj zeme
nashpali, treba ju hneďly a neomyšľne hnojowicou nawlažiť.

99. Akby ale hnojowice už nebolo v jame, čo potom?

W tomto páde obrátíme sa k vode, a budeme hnoj tak praveľne navlažovať vodou, jako to vyššie o hnojovici spomenuto.

100. Co dostahneme takým opatrowaním hnoj?

Týmto bedlivým opatrowaním hnoj strany jeho wáhy takmer s dvojnasobnime, pôwodnu ale silu jeho čo najlepšie zachováme, preto že hnoj ani s horieť ani wypariť sa nemôže.

101. Ako rozoznávame hnoj strany času dorobenia?

Hnoj masťalný delíme, strany času dorobenia, na čerstvý a odležaný či prehnitý, t. j. taký, ktorý aspon stwri roka na kope hnojovej pri bedlivom opatrowaní ležal.

102. Ktorým plodinám neslúži hnoj čerstvý?

Hnoj čerstvý neslúži wôbec tým plodinám, ktoré majú drobné listy a malé korienty, jako sú menowite wšetky druhy obilja a ľan, tyto plodiny žiadajú hnoj odležaný a mazavý.

103. Ktoré plodiny znesú hnoj čerstvý?

Wšetky kopa winy môžeme opatriť hnojom čerstvým, tedy menowite: mak, dahán, kukuricu, zemiaň, repu, kapustu atd. potom wšetky strukowiny, t. j. hrach, sŕšowicu, fazole atd. napokon i pohánku a konope.

104. Či ale radno je, pod zemiaň a pohánku hnojiť?

Zemiaň sice wydajú w zemi, pod ne wyhnojenej, bo h a t é úrody; ale ony obhčajne hnijú, nemajúc ani tej dobrej chuti, jako z pozemkow nehnojeneých. Pohánka ale, w čerstwe wyhnojenej půde pestovaná, iba do stebľa bujne wyrašťa, pritom ale málo zrna zawäzuje.

105. Zaký hnoj slúži ľahkej zemi?

Ľahkej a chladnej hlinastej zemi slúži najlepšie hnoj čerstvý, preto, že nie len s wôjou, esse neprehnilou slanou hlinu rozriediť, ale i s wôjmi ľahkátim w zemi zahrievať pomáha.

106. Co ale zachováme, pri hnojení ľahkej půdy?

Práve z protironej príčiny žiada zem ľahka, wápenno-piesočná, hnoj odležaný a mazavý, lebo ony čerstvý hnoj z wôjste, utlejšie rastliny wyháti.

107. Jako zachádzať s hnojom do pola vywezeným?

Hnoj do pola vywezený treba hneď po celom pozemku rovnako porozhadzovať, a tak čo najskôr zaorať; lebo vypáraním tráti veľkú časťku zúrodňujúcej sily svojej.

108. Akby sme hnoj nestačili rozhadzať, čo potom?

V tom prípade treba navožené kôpky hnojové zemou pokrýť, aby sa jich sila do povetria netratila. To isté zachováme i strany veľkej kopy, ktorú sme na rolu „t hotovosti“ vyvozili.

109. V ktorých pádoch nesmieme hnoj zaorávať?

Dva sú pády, v ktorých hnoj zaorávať nesmieme, totiž na ľahkej mokrej hline, a potom na roľách zelinou veľmi zanečistených. V prvom prípade nemoholby hnoj, pre vlahu a nedostatok tepla, na čas prehnúť; v druhom ale páde rozmnožilaby sa zelina povážlivo. Roku tedy, zelinou sfvárenú, treba po predku častejším preorávaním očistiť, a len potom vyhnojiť a zaorať.

110. Ďi zaoranie hnoja má byť plytké, či hlboké?

V chladnej, ľahkej zemi a pod také plodiny, ktoré dlhšie korene majú, treba hnoj hlboko zaorať; v ľahkej ale púde a pod rastliny s malými koreňkami, iba na plytko.

111. Jako rozoznávame hnojenie strany mnoha jeho?

Majúc ohľad na váhu hnoja, tomu istému pozemku dodaného, delíme hnojenie na slabé či polovičné, na dobré (celé) a na silné.

112. Ktoré vyhnojenie voláme slabým?

Slabým či polovičným vyhnojením voláme to, keď pod jednu pressporkú mericu (600 □ siah) päť vozov po 10 do 12 centov, tedy spolu 50 do 60 centov hnoja vywezieme.

113. Kedy voláme vyhnojenie celým?

Za celé vyhnojenie považujeme, keď pod jednu pressp. mericu 10 vozov po 10 do 12 centov, spolu tedy 100 do 120 centov hnoja dáme. Takéto vyhnojenie volá sa i dobrým alebo pravidelným.

114. Aké hnojenie voláme silným?

Každé vyhnojenie bude silné, keď pod jednu pressp. mericu 15

wozow hnoja tu hare spomenutej wáhy, totiž pò 10 do 12 centow, tedy spolu 150 do 180 centow nawozíte.

115. Na jaký čas ale plati ten rozdiel hnojenja?

Hore opisany rozdiel hnojenja iba pre také hospodarstwo plati, ktoré každé tri roky ten istý pozemok vyhnojí. Reby dobré hnojenje (10 wozow pod mericu) iba každé 4 roky nasledowalo, prementí sa už na slabé; akby sme ale iba každých päť rokov hnojili, nuž i silné vyhnojenje (15 wozow pod mericu) stane sa slabým.

116. Ako máme hnojiť na zemi piesočnej?

Ľahká piesočná rola vyžadawa častejšie hnojenje, čoby ono i ten w miere slabej wylonawano bolo. Pricinou toho je: že rieďka piesočná zemi weľa hnojowej sily wyparaním trati, a takby zo silného vyhnojenja weľa škoda nasledowala.

117. Ako hnojenje požaduje kapusta?

Hnojenje pod kapustu najlepši užitoť wydá, keď ho na dwa krát rozdelíme, totiž w jaseň a pred samým oraním pod kapustu na jar, čoby sme obojim hnojením ani wiac hnoja nespotebowali, jakoby sme boli k jedinému vyhnojeniu wzali.

118. Ako dlho trwá sila hnojowice?

Hnojowica pôsobí síce na rastliny weľmi dôrazne, ale jej sila iba za krátky čas trwá, tak že wytrowí sa toho istého roku, ktorého sme hnojowicu upotrebili.

119. Ako môžeme obilie hnojowicou kropiť?

Obilie môžeme hnojowicou iba w zime kropiť, aby ho nespálila; keby sme ale w teplejšej dobe roku slabej ozimine hnojowicou pomáhať chceli, treba ju pred užitím tak rozriediť, aby sme na jednu nádobu istej weľkosti dve nádoby wody wzali.

120. Ako pôsobí hnojowica najlepšie?

Keď pri dažďovej powetrnosti už odrastajúce kopywiny, menowite: bohán, kukuricu, kapustu, repu cukrowú atď. hnojowicou polejeme; za suchej a teplej powetrnosti nesmieme tú prácu konať.

121. Ako užiwame hnojowicu pri presádzaní?

W čas presádzania kopywin, menowite kapusty, dobre bude,

nastiat do jamky trochu hnojovice, wodou na pólto rozriedenej, a tat bylinu zasadiť, aby sa sfór a bujne rozstrenila.

122. Čo znamená kossarovať?

Kossarovať znamená: pozemok inasťit čer stvým hnojom a močom, a sice bez pridania stlaniva.

123. Ktoré kossarowanie u nás užíwame?

U nás je iba kossarowanie o wca mi obychajné; w tých ale krajinách kassarajú i rozným dobytkom.

124. Balo centme sílu kossarowania?

Obyčajné kossarowanie vyhľadawa, aby na každej □ (sťtworcowej) sťahe sťtyry owce za dwe noci sťaťh. Na wykossarowanie teby role pod jednu prešporšku mericu, t. j. 600 □ sťaťh, boloby treba 2400 owiec behom 2 nbei; ale po čia sťka ch môže sa sťaťh pozemoť i menštm počtom owiec wykossarowat. Aby sme na každú □ sťaťhu menej owiec od 4 počitali, alebo teby sme sťich iba za jednú noc na pozemku sťat nechali: boloby to kossarowanie sťlabé.

125. Kedy bude síla kossarowania najpatrnejšia?

Kossarowanie wteby najlepšie pšobí, keď sme roku pred kossarowaním zorali a hnedky po kossarowaní zabránili, aby zúrodnúšea para hnojwa toho netratiła sa do powetria, ale ornicu prenikła. Aby sme neorali pred kossarowaním, treba z udanej príčiny kossarisko bez odkladu plhťkou brázdou zabrať.

126. Ktoré sú hlavné prednosti kossarowania?

Hlavné prednosti kossarowania sú: že môžeme i sťrme, sťaťhým wozom nepristupné kopce pohnojít, že z moču a hnojwa netrati sa ž hola nič, že welmi ľahťa a mrwíwá zem sťslapaním owiec sťaťhne, a že myšsi, sťhmatow a hmyz na tom pozemku wyhubíme.

127. Čat dlho trwá síla kossarowania?

Síla kossarowania dlhšie trwá než hnojowice, ale kratšie než síla hnojwa masťtalného; ceni sa wšbec na dwa roky.

128. Ktoré plodiny daria sa po kossarowaní?

Najlepšie slúži kossarowanie konopám, bohánu, dateline, maľu a repci; menej daria sa po ňom obľíte, najmenej ale sťtrúwotiny.

129. Čo rozumieme pod zeleným hnojením?

Zaoranie čerstvých bylín volá sa zeleným hnojením; ono je u nás, pri všetkom užžití svojom, ešte skoro docela neznáme.

130. Také byliny treba k tomuto hnojeniu vyvolať?

Zelené hnojenie vyhladáva také rastliny, ktoré mnoho listů a stebiel majú, jako sú menovite: červená batelina, wifa či ladník, pohánka, kolenec (stolien) a sŕrkawica či lupina.

131. Ktoré je hlavné pravidlo hnojenia zeleného?

Byliny, k zelenému hnojeniu wvolené, majú sa w najlepšej file, keď kwitnúť počínajú, zaorať; pozdejšim zaoranim wŕšitaby sa rola na darmo do semäna týchto rastlín.

132. Kedy zaoráme zelené hnojivo?

Najprihodnejšii spôsob hnojenia zeleného je, keď wify, pohánky alebo sŕrkawice hnedky do podwŕhnutého ŕniska nasejeme, a rastliny z toho semäno posslé w tú istú jaseň zaoráme.

133. Ktorá bylina slúži na piesku za zelené hnojivo?

Na piesočnej půde slúži k zelenému hnojeniu najlepšie lupina; jedine táto bylina dopomáha k tomu, aby sme z půdy piesočnej dobré úrody razné ogdržali. Raž wyseje sa 14 dní po zaorani lupiny.

134. Ako slúži batelina k zelenému hnojeniu?

W teplejších krajoch môžeme do jaryny alebo i do oziminy nastat čerwenej bateliny, túto na ŕnisku raz pokosiť a druhý podrašť zaorať.

135. Či zelené hnojenie veľkú silu má?

Zelené hnojenie nemôže sice úplne wynahradit hnoj maŕŕtalný; awŕŕat preca tolko plati, jako slabé wŕhnojenie (ŕrownaj ot. 112) a tak i jeho sila za roľ trwá.

136. Ktoré sú prednosti hnojenia zeleného?

Prednosti hnojenia zeleného sú: že i w veľmi wzdialené pozemky jako tak wŕhnojit môžeme, že nedostatok hnoja maŕŕtalného čiastočne nahradime, a že i na w veľmi teplo m, wápennom pozemku hnojit môžeme, kedy čerstwe nawezaný hnoj maŕŕtalný útlejšie rastliny wŕpálil.

137. Čože je mrwina?

Mrwina, obyčajne pod cudzým názwom k o m p o s t pripomi-

naná, je strojené hnojivo, ktoré zo wšetkých, trebaš i jako ch-
trných odpadkov pri dome a hospodárstwe dorábáme.

138. Ktoré odpady dajú sa spotrebowat na mrwinu?

Na dorobení mrwiny môžeme upotrebit nasled. weci: wšetky
odpady w stodolách, ktoré nedajú sa ani podstlat, ani zkrmit; ďalej
prehnité pozostatky w kôlnach, pilinų, smeti, blato zo dwora, trús do-
máceho ptáctwa, zväraním sfiat wylúžený wopol, sadza, krew, a iné
pozostatky žiwočíchow, odpady zelenin kuchynských, prázdne lanové knot-
ky, zrumy starých budow, pazderie, suchá wňat zemiaková, hnité owocie
a zemiaky, mach, odpady peria i srsti, a wôbec wšetko, čo obyčajne
do cesty alebo práwe do potoka wvhadzujeme; lebo w dobrom hospo-
dárstwe uic nesmie bez užitku zahnuúť. Slawňým ale pridawkom mrwi-
ny je: močom a hnojom dobytčím preniknuté blato z ulice.

139. Ako mrwinu opatrowat?

Na základ kopy dáme sřúplaty (druce, t. j. tráwou pokrýté,
z wřchu odlúčené čiastky zeme), na to wřstwu hnojia masťalného alebo
wřkalow ľudských, potom wřstwu blata z ulice a na to wšetky hore-
spomenuté odpady, jako nám práwe pod ruku prijdú. Takto založený
kopy treba častejšie hnojowicou alebo čerstwým močom zaliewat, a do
roka aspoň trikrát rhlom prekopat: nuž bude k nasledujúcemu roku
znamenitá mrwina pre pole i zahradu hotová.

140. Jakým spôsobom mrwinu upotrebuje me?

Mrwina wřborne slúži k posřpaniu slabej oziminy na jar, kto-
rej podiwuhodne pomáha; ďalej ku pridawaniu do jamiet, pre wysa-
denie kopawin pripravených, a ku plýtkému zoraníu na pozemku,
křorý nestačíme hnojom masťalným pomastiť; lepsiie ale bude, mrwi-
nu na zoraný pozemok porořřpat a potom zabrániť.

141. Ktoré z tých odpadkov dajú sa osobitne upotrebit?

Wopol, na drobno rozmrvenú sadzu a trús holubáci, alebo z
kurníku posřty, môžeme i jednotlivé k posřpaniu slabého obilia, a
to najmä pred nastawajúcim daždom upotrebit. Podobne i zrum starých
budow, na roku zrowna wvhozených, rozhadzaných a zoraných, dobre slúži.

142. Zato môžeme kosiť na hnojivo, užítokovať?

Bedlivý hospodár nech vsietky kosiť dá zbierať, a keď má hodnú kôpku pohotove, nech ju zahrabe do čerstvého hnoja košského tak, aby zo vsietkovej strany, teda i od spodku, bol v ňom ukrytý. Asi o rok rozpadnú sa kosiť na múčku, ktorá je najvýbornejšie hnojivo pre vsietky obilné úrody. Potrebuje sa k pošpaniu, jačo mrvina.

IV. O sejbe obilia.

143. Ktoré je hlavné pravidlo sejbnej obilia?

Za hlavné pravidlo sejbnej treba považovať, aby sme si k tomu najzrelšie a najťažšie zrno vybrali; iba z dobrého semäna, pri ináče rovných okolnostiach, i dobrá úroda pochádza.

144. Zato pripravíme si dobré semäno?

Najlepšie obilné semäno je to, ktoré pri zhadzovaní snopov do stálow (priehradníkov) samo od seba vyprší. Ponemáť ale to vypršané zrno nepostačí: treba na semäno iba tak mlátiť, aby cepy len na povriešla snopov bily, po humne do radu zvalených. Týmto spôsobom k sejbnej iba najzrelšie a najväčšie zrno vyprší; to platí najmä o raži a pšenici.

145. Čo rozumieme pod zameňovaním semäna?

Keď obilné zrno, z iného chotáru posťe, k sejbnej potrebujeme, ono pravidelne bohatšie zarodi; to voláme „semäno zameňovať“ a známi gazdovia susedných dedín mohli by sa k tomu cieľu shovoriť, aby obilie z cudzieho chotáru za hotové grosse kupovať nemuseli.

Zameňovaniu podobné je miešanie semäna, keď k nášmu vlastnému jednému tretinu cudzieho, z iných strán zaopatreného obilia prímiešame, čo úrodu veľmi napomáha.

146. Čo znamená: pod rosovať?

W čas dlhotrvajúcej suchoty v jaseň, vysejeme obilie na rolu náležite pripravenu, w jasň a tých večer; semiačko, w noci rosou nawlhle, wčasne ráno, pred úpekou slnka zabránime, a tak jeho škodzenie zabezpečime.

147. Či plytko siať, či hlboko?

Wšeobecňm pravidlom je: čím drobnejšie semäno, tým

plytkejšie siat a zabrániť sa muši. Najprihodnejšia hĺbokosť pre obilné semäno je pol-druha colla.

148. Čo poznamenávame strany hustoty sejby?

Každému známo je, že na chudobnej pôde treba hustejšie siat, a že v dobrej zemi vydari sa riedka seiba lepšie; to ale menej známo bude, že čím pozdejšie ozimnú seme, tým viac semäna treba pri sejbe vyhodit.

149. Či je radno včasne, či pozdejšie siat?

Obšeobecné pravidlo strany času sejby nedá sa ustanoviť preto, že doba tej práce závisí nie len od jakosti a polohy zeme, ale i od ponebia a behu powetrnosti; avšak preca isté je, že včasná seiba, pri ináče rovných okolnostiach, vydari sa lepšie, nech už jarinu alebo ozimnú máme pred očima.

150. Po ktorých plodinách treba siat pšenicu?

Na roli slusne pripravenej vydari sa pšenica po wšetkých strukowinách, ďalej po repici, doháne, kukurici a konopách, ak pod ne bolo wyhnojeno; najlepšie ale vydari sa w úhore alebo w nowine, t. j. w tráwniku na rolu premenenom. Pšenica po pšenici nesmie nikdy na tej istej roli nasledovať.

151. Čo má nasledovať po pšenici?

Keď pšenica husto stála, wydaria sa po nej: batelina, strukowiny a kopawiny, áno i ostatné druhy obilia, tieto ale s nebezpečným wylením zeme.

152. Ktoré plodiny majú raž predchádzať?

Raž dari sa, okrem úhoru, po týchto plodinách: krmné byliny, strukowiny, pohánka, proso, áno i sama raž w úrodnej zemi. Po zemiach newydari sa raž, najmä ak sme neskorú sortu na tomže pozemku mali.

153. Zake plodiny nasledujú po raži?

Po raži wydari sa červená batelina, včasne z jari do nej nafiata, potom strukowiny, jačmeň, owoš a zemiaky.

154. Po čom dari sa jačmeň?

Najlepšie dari sa jačmeň po hnojonych a pilne opatrovaných kopawinách, potom po pšenici a raži, áno i po sebe samom, ak

esste má rola dostatočnú silu. Ak ale v strništi stála repa jasenná, bude jačmeň po nej chybň.

155. Za ktorými plodinami stáť má owoš?

Owoš je medzi wšestkými plodinami nassimi najštrómnejši a wydari sa po ktorejkoľvek plodine, ak len esste trochu sily ponechala w zemi; w nowine ale, po bateline a po dobre wyhnojehých kopawinách, môže owoš i wiac rokom sám po sebe nasledowať.

156. Čo má nasledowať po owsi?

Po owsi nasleduje pravidelne čierny úhor, alebo kde je úhor už z hospodárstva wylúčený, dajaká hnojená plodina.

157. Zako dari sa miešané osenie?

Zmláštneho spomenutia zasluhuje, že daktoré plodiny, s inými pomiešané, dáwajú lepšie úrody, než samy o sebe. Tak menowite dve pomiešané forty pšsenice bohatšie zarodia, než jedna alebo druhá o sebe; i polowina (raž a pšsenica) wiacej žrna na tom istom pozemku wydá, jakoby sama raž alebo sama pšsenica bola wybala; i hrach s owšom zarodi lepšie, jako hrach osamotený.

V. Spatrowanie a žatwa obilia.

158. Zako pomáhať ozimine pod snehovými záwejmí?

Abý pod veľkými snehovými záwejmí ozimina nezahynula, treba ich porozhadzowať, alebo akby to nemožné bolo, aspoň žrdou až ku spodku snehu diery nawyrážať, aby sme, najmä pri nezamrzlejši zemi, záhubnému „wypareníu“ sa oziminy prefazili.

159. Zaku pomoc pšsenica na jar potrebuje?

Keď zem z jari náležite obschla, treba pšseničné osenie bránou dobre potchať, čoho následkom rozkorení sa veľmi radostne. Stoby sa tejto práce obával, nech urobi na malom kuse pšseničnej role skúšku; o nedlho patrň rozdiel uvidi.

160. Zako nakladať s oziminou po jarných mrazoch?

Ak následkom silného mrazu na jar powrchná kôra zeme hore šdwižnutá bola, treba rolu newyhnutne zawalcowať (ot. 83).

161. Čo súdime o pleti obilia?

Čistotný hospodár bude hľadať k tomu, aby w čas, od nút-

nejššej práce slobodný, z mladého osenia dal wšetku želinu wytrhať, ktorú prácu i deti a staré slabé osoby tonat môžu; tým spôsobom želinu môže na frm alebo na mrvinu (ot. 138) zužitkovať, a rozmnožiť úrodu svoju prečistením obilia znamenite.

162. Čo znamená osenie škopit?

Osenie škopit znamená, pribujný zrašť jeho zrezaním w rškow zamedziť, aby nepolahlo. Zožinanie toto stáva sa kosákom, a nie zubatým srpom, aby rana hladká bola a dobre zacelela; strany času ale dodávame, aby nestalo sa prineskoro, ináčebysme už zárodky samých klasow zničiť mohli. Ovos a pšenica žiadajú tú prácu častejšie, málotedy jačmeň a esste menej raz.

163. Ako pomáhame snetiwej pšenici?

Keď listky a stebľa dorastajúcej pšenice žltnúť a potom černej počínajú, to je nám znakom počiatkow sneti; nakažený kus osenia trebatedy bez odkladu wykosiť, aby sa snet po celej roli, jaťo na pr. prassiwina z jednej owci po celom stáde, nerozmohla?

164. Kedy treba so žatwou započat?

W wšetkom obili platí pravidlo, aby na korení neprezrelo, čím nie len mnoho a dobrota múky, ale i záživnosť slamy pre dobytť značne trpí. Keď obilné zrno na nechte (pahnosti) prelomiť môžeme, a keď ono už bielu, múčnu farbu má, treba newyhnutne so žatwou započat, čo najmä o raži platí, aby newyrššala.

165. Čo zachováme pri žatwe w daždiwom lete?

Pri trwanliwom daždiwom počast musíme žat wyššie, než inokedy, a sice preto, aby hrsti obilia, na wysokom strnišku rozložené, tať skoro newyriastly a wetrom ľahšie obschnúť mohli; chatrnú ztratu slamy bohaté nahradiť zachowanie zrna.

166. Či má srp či kosa prednosť pri žatwe obilia?

Wšeobecne pravidlo strany prednosti kosity alebo srpu nedá sa ustanoviť; oba spôsoby svoje wyhody majú, tať že podľa okolnosti nassich srp alebo kosu wywolíme.

167. Ktoré sú prednosti kosity pri žatwe?

W osení obilia ide práca storej, nádennické plathy sú menšie,

a slama môže sa spolu s trávou možno najnižšie odseknúť, čo rozmnoženie trmu značne napomáha.

168. Zaké výhody majú srpy pri žatve?

Pri žatve srpom odbavenej vypadá menej zrna, a síce najlepšieho; ani tolko klasov na poli nezostane, a čo hlavná vec, že so srpom i chlapci, dievčatá a slabšie osoby pomáhajú môžu, kdežto koša silné ruky chlapské žiada. Keď teda práce žatvy veľmi nakopené sú, i nájomných robotníkov so srpom ľahšie dostaneme.

169. Zako treba zväzanie obilia vybaviť?

Najsi gazdovia dopúšťajú sa veľkej chyby pri zväzaní obilia tým, že spodok vozu a lojtry nepokrývajú ponvou (veľkou plachtou); lebo čím suchšia povetnosť a horšia cesta, tým viac najlepšieho zrna drganím vozu vypadáva. Takáto, z hrubého plátna šhotovaná ponva, vyplatí sa pri trochu väčšom hospodárstve hneď v prvom roku.

170. Čo upotrebíme, aby obilie v stodole myši neškáril?

V dobre vystavenej stodole myši iba zo spodku sfodária počínajú; aby sme jim teda prístup do stodole obťažili, nahádzame na spodok priehradníkov (šťálov) v kvete postaveného diwého rumančoka (harmančoka, rmenu), ktorých všade rastie. Zápach tej rastliny myši neznesú a snopom dajú pokoj.

Glava II.

Opatrovanie lúk.

1. Lúky prirodzené.

171. Ktoré lúky voláme prirodzenými?

Prirodzenými lúkami ty voláme, ktoré svoju trávu a iné rastliny obnovujú bez toho, aby ruka ľudská ich semäno vyšiala.

• 172. Zako delíme lúky strany dobrotu sena?

Lúky na suchých miestach dobre, chutné rastliny majú, a preto ich voláme sladkými; lúky ale na mokrych nížinách rodia tvrdé, kyslé a nechutné seno, z ktorej príčiny meno týchto lúk abdržaly.

173. Či kyslé lúky (kyselice) môžeme napraviť?

Kyslé lúky dajú sa napraviť zpuštením vody, kroz prielopy tak hlboké, aby povrchná ich fóra podobu suchej lúky vzala na seba.

174. Ktoré lúky dávajú najlepšie seno?

Lúky na kopcoch, medzi horami položené, dávajú najlepšie a pre vssetek dobytok najchutnejšie seno, najmä ale vtedy, ak sme ich na jar vodou snehovou náležite navlážili.

175. Ako vykonáme toto navláženie?

Na vrchnom konci treba také jarčoty porobiť, aby vssetka voda snehová z okolitých výšin dolu ztekala cez nassu lúku; wela hnojivých čiastok, w takej vode obsajených, sadne na lúke dolu a jej trávnik na widomí zúrodni.

176. Čo potrebuje každá lúka na jar?

Keď povrsšie lúky náležite obfalo, treba ju bránou potrhať, čo nie len wnhubenie sskodlivého machu, ale i rozkorenenie sa dobrých rastlín napomáha. Lúka zabránená raz toľko sena wydá.

177. Ako nakladať s kopeami krtičnými?

Wsetky kopee zame, kroz krtice (zemoryje) wyhadzané, treba po lúke rozhrabat, čo za čiastočné wnhojenie považovať môžeme.

178. A či lúky treba hnojiť?

Zako každý pozemok wôbec, tak i lúka iba pri slusnom hnojení úplné úrody wydávať môže; a ponewáč hojnosti krmu je základ šťastného gazdovstwa, hnojenie lúk wyplati sa gazdowi bohate.

179. Ktorý je najlacnejší hnoj pre lúky?

Najlacnejší hnoj pre lúky je najdrobnejší piesok, wo hnojowici za dlhší čas močený, potom zemou přemiessaný, pozde w jaseň, keď je púda už zamrzlá, na lúku wywezený a tam porozhadzowaný, aby w tenkej wrstwe celé povrsšie zakryl.

180. Ako môžeme lúky w zimě hnojiť?

W zimnej dobe roku, keď gazda i tak málo práce máwa, dajú sa lúky pohodlne wnhojiť, a sice takto: naselajme zimrzutej hnojowice wo dwore, wymožeme ju w saňach na lúku, rozdrobme tam obuchom wätšie kusy ladu, a porozhadzujme rovnako na vssetky strany.

181. Ktoré hnojivo esťe vyborne slúži ľúkam?

Najvybornejšie hnojivo pre ľúky je popol, wčasne na jar po nich porozšpaný; on zvlášte i vyhubeniu machu pomáha o dateľinu podivuhodným spôsobom medzi trávou rozmnožuje. S rozmrvená sadza ľúkam dobre slúži.

182. Či ľúky potrebujú nawláženia z ruty ľudskej?

Kto máš ľúky tak položené, že wodu tekúcu na ňu napustíť môžeš: nezameššaj to w čas trvanlivej suchoty učiť, a bude chutná práca tvoja peknou trávou odmenená.

183. Čo býwa i najlepším ľúkam na zľazu?

Sedovatá bylina jašienka (naháč, dršťalka, ocún) i najlepšie ľúky, jať svojím listím tak i kvetom kazi. Najlepši spôsob vyhubeniu naháču je: dwa, tri roky jedno za druhým wšetky bleďo-červené kwietky, ktoré počiatok jaseni oznamujú, hnedky po nich wylufnuti zo zeme kroz deti dať otrhať, nuž i sám cibulaty koreň zľazu wezme. Po tejto ale práci treba rúty dobre umyť.

184. Kedy máme s kosbou započat?

Rozumný gazda nespravuje sa pri kosbe daktorým menom w kalendári, ale behom samej powetrnosti, a nadowšsetko stawom ľúky svojej; s kosbou treba neomyšle započat, jakonáhle najznamejšie ľúčne rastliny kwitnúť počínajú.

185. Ktoré sú vyhody wčasného kosenia?

Wčasnejším kosením obdržíme chutné a záživné seno, silu ľúky i bohatej otawe (kosienke, mládzí) zachowáme, nadowšsetko ale rozmáhanie sa zľhých a twrdých rastlín zamedzíme; lebo korene dobrých rastlín ľúčných hynú w wylčení sa do semäna.

2. O ľúkach strojených.

186. Ktoré ľúky woláme strojenými?

Strojenými ľúkami ty pozemky woláme, na ktorých trmné byliny (otázka 36) pravidelným statim dochowáwame.

187. Či strojené ľúky sú i pre menšiu gazdu w užitočné?

Strojené ľúky pomáhajú i menším gazdom znamenite; lebo nie

Ien zásoby vyborného krmu rozmnožujú, ale pri dobrom s nimi nakladaní i lepšie úrody w obilí zabezpečujú.

188. Aké krmné byliny sú pre naše kraje vhodné?

Pre naše kraje odporúčajú sa tyto krmné byliny: červená ďatelina, lucerna (blúdnová ďatelina) a wicenec či esparseta.

189. Aký pozemok a aké powetrie slúži čerwenej ďateline?

Čerwená ďatelina žiada hlbokú, esťte w síle postawenú, pilne obrábanú zem, a powetrie častejšim daždom owlažené. Pre kraje, chudobnú, wápennú zem a suchú, w veľú powetrnosť majúce, nehodí sa ďatelina, jako ani pre močaristý pozemok.

190. Akým poriadkom ide ďatelina w poli?

Ďatelinu sejú obyčajne do jaryny, wezmú z nej w jaseň tohože roku prvý osov, na druhý rok zložia ju dwa- trikrát, a potom zaorajú pod oziminu. — Na roku pod pressp. mericu treba 6 do 7 funtow semäna, ktoré s pieskom pomiešané wysejeme do poschodeného jačmeňa, keď rola esťte wlahu má; ono zakorení sa i bez bránenia.

191. Na jakom pozemku darí sa lucerna?

Lucerna wyhladáwa zem, aspoň na 4 stopy bez kamenia, sstrku a piesku hlbokú, aby za wiac rokov dobre slúžit mohla. W zemi veľmi hlbokoj, kde svoje silné korene až na siahu dolu wpustit môže, trwá i za 12, ba práwe za 15 rokov.

192. W čom záleži veľiká prednosť lucerny?

Veľiká prednosť lucerny záleži w tom, že i pri najwätšfej suchote, ktorá čerwenú ďatelinu wyhubi, pre svoje dlhé korene čerstwe rastie, a že pri prajnom behu powetrnosti 4, ba i pätkrát zložená byť môže, a tak najwätšši pozor wšetkých rozumných gazdow i na Slowensku zasluhuje.

193. Ako sejú lucernu?

Lucernu sejú, jako čerwenú ďatelinu, do jaryny, najlepšie do prosa a síce na roku, rok predtým dobre wyhnošenú; semäna treba pod pr. mericu 8 do 10 funtow. Akby sme lucernu samu siali, treba wiac semäna wyhodit, a čo najwčasnejšie siat, aby sa w jarnej wlahy rozkorenit a zem náležite pokrýt mohla.

194. Čo zabozpečuje bujný zraš lucerny?

Vo prvom sfosení lucerny v druhý roč života, treba strážiť lucernové dobre bránu potrháť, a toto bránenie potom každoročne dvakrát opakovať, po prvom a treťom sfosení. Okrem toho treba lucernisko každé dva roky, a sice w zime, hnojowicou dobre nawlažiť.

195. Sakh pozemol žiada esparseta?

Wičenec či esparseta wydari sa iba na pozemku wápenistom a suchom, kdeby čerwená batelina nijako neriasla. Práve preto je ona pre nasse, z welkej čiastky wápenné, páčiwému sluku wystawené a tak obyčajne hólé kopce welmi užitočná, trebaš ju, i pri pohodlnom behu počasia, za roč iba dvakrát zkošit možeme.

196. Čo treba pri siati esparsety zachowať?

Esparsetu sejú, jako čerwenú batelinu, do jariny; pod jednu pressp. mericu $1\frac{1}{2}$ merice semäna. Najlepšie hnojwo pre túto pločinu je mrwina (ot. 137), alebo mydlársky, wylúžený popol. — W hlbokej wápennej zemi trwá wičenec i 20 rokow.

197. A jakú zwláštnosť má seno z wičenca?

Seno wičencové drži sa na suchom mieste za wiac rokow, pri úplnej sile a dobrej chuti svojej; ale ho bhwa, jako tu hore spomenuto, o polowicu menej, než z lucerny.

198. Čo poznamenáwame o kosení wšsetkých týchto bylín?

Wšsetky tu spomenuté byliny majú sa košit pri počiatku kwetu, wyjmúc tú čiastku role, ktorú na semäno chceme ponechať; lucernu kosia i skorej, keď náležite podriasla.

Glawa III.

Niečo o pestowaní dobytka.

I. Kŕmení a napájani dobytka.

199. Ktorá je hlavná chyba nassa pri pestowaní dobytka.

Hlavná chyba hospodárov nassich pri pestowaní dobytka je, že primela kusow na malom krme držia, kdežto by pri menšom

počte ho wäd wiac dobrého hnoja, fily dobytcej, mlieka atď. obdržali Je to daromná pýchca: „len wela statku držať“, čoby hnedky od hladu padal.

200. Koľko je tedy dobytká držať môžeme?

Počet dobytká, ktorých s osohom držať môžeme, závisí od wáhy krmu, na jeden rok w gazdowstwie nassom dorobeného, čo takto wypočítame: na každých cent wáhy dobytká treba neomylně na deň 3 funty, a tak do roka jedenáct centow sena alebo iného krmu, na sennú hodnotu obráteneho. Reby tedy wšsetek náš dobytok: woli, krawy, junčowina, kone a žrebce, wážil 30 centow, čo i osom ocenit' môžeme: potrebowaliby sme každodenne 90 funtow, a tak do roka okrúhlym počtom 330 centow sena, alebo iného krmu senněj hodnoty.

201. W jakom pomere stoja obychajné krmiwá k senu?

Jeden cent dobrého lúčneho sena tolko plati w hospodárstwie, jako $1\frac{1}{2}$ centa horšieho sena, alebo hrachowiny, sossowicnej a fazolowej slamy, alebo plewi obilných; 2 centy kyslého sena, 2 centy jačmennej, owsenej a prosnej slamy, 2 centy zemiaľow; $2\frac{1}{2}$ centa ražnej a pšeničnej slamy; $3\frac{1}{2}$ centa mrkwy a burgundskej repy, 4 centy kapuštých listow; $4\frac{1}{2}$ centa dobrej lúčnej tráwy, 5 centow tráwy pasienkovej, 6 centow listá z burgundice, 7 centow mrkwowej wňati a 17 centow wňati zemiaľowej. Krawička muselaby tedy 17 centow zemiaľowej wňati zožrať, aby tolko mlieka wydala, jako z jedného centa dobrého sena.

202. Ktoré krmiwá wätššú platnosť majú od dobrého sena?

Cent dobrého sena dá sa wynahradiť 38 funtami jačmeňa, 40 ž owša, 42 ž ražných otrúb, 58 ž owsenej tľci, 75 ž otawy z wičenca či esparsety, 85 ž sena wičencowého, 90 ž sena lucernowého. Seno z čerwenej bateliny tolko plati, jako dobré lúčne seno.

203. K čomu slúži toto prirownanie iného krmiwá k senu?

Rozumných gazda musí wšsetek swoj, tu hore pomenowaných krm w senněj hodnote jeho spočítat; nuž potom z celého počtu centow uwibi, koľko dobytká (podľa otázky 200) bez patrnej škody svojej držať môže.

204. Od čoho závisí dobrý zdar dobytku okrem krmu?

Abý sme dobytok zdarne pestovať mohli, vyvolme si dobré plemäno (fajtu) a držíme ho čistotne; iba koža čistotných hoväd parí sa pravidelne, a tak len čistotné hovädá môžu svoj pokrm dokonale stráviť a zužitkovať.

205. Jakú čistotu žiada esťte dobytok okrem telesnej?

Ku zbornému chovu dobytku vyhladáva sa, okrem telesnej čistoty jeho, i čistota powetria w masťtali, ponewáč zdušené a smrädľavými výparmi ztazené powetrie ani dobytku slúžiť nemôže. Masťtale a chlievy majú tedy byť vysoké, priestrané b tak sporiadané, aby sme masťtal pohodlne wywetriť mohli.

206. Z jakej príčiny odporúča sa čistota wálowow?

Sasle a wálowy, z ktorých dobytok svoj krm požíwa, majú sa tiež čistotne držať; lebo dobytok nežere zanečistený krm ani w čas hladu, ale wyťahuje ho pod nohy.

207. Kedý zužitkujeme slamu a seno cele pri krmení?

Slamu a seno iba wtedy zužitkujeme pri krmení cele, keď oboje na sečku porežeme a tak zkrmime. W tomto pade nemôže dobytok jednotlivé čutné stebielka wyberať, a ostatné pod nohy wyťahovať, ale zožere wšetky pomiešané čiastky krmu. Gazda má w zime k tejto práci dost času, a tým hospodári jednu tretinu krmiva.

208. Ako zachádzať pri dáwaní dlhého krmu?

Keď dlhý krm dobytku predkladáme, nech sa to stáva iba postroffe (po malých čiastkach); keď on zaiste wlastnou parou krm odycha a zahreje: prestane ho ďalej žrať, a rozťahá ostatok pod nohy.

209. Či dobytok zo samej repy využije?

Burgundská repa je síce prewýborné krmivo pre dobytok, ale z jedinej repy on bez naruffenia zdrawia nemvýžije.

210. Ako tedy treba repu zkrmiť?

Na drobné kusky posekanú repu smieffame so sečkou, a tak ju dobytku predložime. Týmto činom nie len twrdú slamu, ale i kyslé, nezáživné seno s dobrým prospěchom zužitkujeme.

211. Jako pripravime surovú trávu na čuťný krm?

Dobytok žere sice dobrú trávu i za čerstvaja čuťne; ale ona bude záživnejšia, keď ju od rána do večera, alebo ces noc na kope necháme; aby sa trochu zaparila a walyšla; tým nie len je tráva svoju surovosť ztrati, ale krmiva z nej i viac milieťa wydá.

212. Čo treba zachovať strany časa krmienia?

Bedlivý hospodár nech prísne hladať k tomu, aby dobytok prišaffnú interu svojho krmu wždy o istej hodine dostával, žebý náležite sfrowený byt mohol. Nezachovávanie pravidla tohoto trefne sa biednym stavom dobytká, trebaš by pri tom krmie ináčé wyžeráť mohol.

213. Ktoré hodiny sú pre krmienie dobytká najpríhodnejšie?

Krmienie wätšeho dobytká maloby sa w zime w lete stawat: tri razy, a sice: o 4-tej hodine ráno, na poludnie, a večer o hodine 8. Rozumie sa, že mlaďe howáda pri najpríhodnejšom zrašte swojom i častejšie krmienie požadujú.

214. Jaky obrok služi najlepšie koňom?

Kto tretinu owsa fhospodarit, a preca polné, silné kone mať chce, nech jim dáwa sfrotowaný, t. j. mlyniským kamenom trochu rozmrowený obrok; týmto činom ani jediné owsené zrno newyjde z howáda celé. Ku sfrotowaníu ktoréhokolwek zrna pre dobytok walyš byt w každom gazdowstwe walyš, priručný mlynček, jačé w skutku mnohi gazdowia sflovenski už majú.

215. Čo zachováme strany napájania dobytká wöbec?

Dobytok od práce, alebo iným spôsobom rozohriaty, nesmie sa napájať; w zime ale treba mať w masťtali sud, do ktorého aspon 3 hodiny pred napájaním wody nanosime, aby trochu oteplé a svojej sfudničnej surowosti zbawená byt mohla. Čím ale viac suchý hodo krmu dobytok požíwa, tým viac nápoja potrebuje.

216. Kedy napájať pri zelenom krmie?

W zimnej dobe, pri suchom krmie, napája sa dobytok po krmieni; keď ale w letnej dobe zeleným krmie, treba dobytok pred zraním napojiť. Obvyčajná príčina sfutki a howáď je napájanie po zelenom krmie, obzwláffe po čerwenej dateline.

217. Zaké pravidlo platí o napájení koní?

Napájení koní, obrem iného krmi i obrok (ovos) dostávajících, má se myslout před obročením; lebo kon, po přijatém obroku napojení, má sůu částku nestr. o w e n h t zrníek o w s e n h t potrát. Po napojení tedy koni treba najmenej za sftvorí hodinu počat a tak jim dat obroku k posilneniu.

218. V jakom pomere stojí napájanie kráv k dojeniu?

Dojnice kravy musime napajat ho dim u pred dojenim, aby sme mohli najviac mlieka odbrzati. Wobec ale dojnu kravu treba k hojnému pitiu, pridaním trochu tlet w a b i t, lebo wraj „Krama my s k o m d o j i t“, alebo ináče: od hojné ho napájania pri dobrom krme i hojnosti mlieka zovisť.

219. Co woláme dojením k ústow a n h m?

K ústow a n h m dojeniu woláme to: keď prvú polowicu na jedno sedenie wydojeného mlieka na fassičku alebo t inému jedlu; druhú ale polowicu k dprobeniu masla odložime. Mlieko totiž, na ostatoł wydojené, najviac masli (masla) w sebe drží; a prámo preto nech gazdinka k tomu hladi, aby krawička wždy „do ostatného c w r t u“ wydojena bola.

2. Stlanivo pod dobytok; daktore lieky.

220. Z jakým príčin dáwame stlanivo pod dobytok?

Dve sú príčiny, pre ktoré dobytku podstielame, a sice: ľahšie udržante čistoty w masftali a dorobenie hnoja.

221. Ktoré stlanivo je najlepšie?

Za najlepšie stlanivo uznať musime ražnú slamu, a sice preto, že ona, súc pemná a diertowatá, najviac moču wpija do seba a tak i najlepšie dobrotu hnoja zabezpečuje. Slamu z jaryny lepsiie na k t m i w o upotrebime.

222. Ako pripravíme slamy na stlanivo?

Slamy na stlanivo určenú, treba aspon na 3 kusy w celých hrstách popresekawat, a sice preto, ponemáč d l h á slama nie leu wybdanie hnoja z masftale, ale i jeho rovnaté rozhadzowanie na roli.

spatovaní krmiva a neprořezání povetrnosti. Žálo ale primálo, tak i při
 mela selt slobdi dobytky; a preto nasskuffenejssi gazdovia túto wáhu
 pre jednotlivé kusy ustanowili, a sice na týž dieň dostával má: welké
 rožné howádo 7 1/2 lóta, šon starý a junčowina 4 lóty, žrebec 3 1/2
 lóty, stará owca 2 lóty, jahna 1 lóty.

230. Čim dopomáhaj, aby sa krawa storej nabehala?

Podľa mnohonásobnej skúsenosti dočasné krmenie krawy slamon,
 od dymu (pará dymu), alebo drnapanie m. o. d. o. u, do storej gazdin-
 ta po m. m. t. a. n. i. p. e. c. o. d. c. h. e. b. i. t. o. u. e. t. i. e. n. a. m. o. c. i. t. a. b. u. d. e. m. a. j. n. a. s. l. e. d. o. f.
 ž. e. b. a. w. a. n. a. b. e. h. a. s. a. w. k. r. a. t. k. o. m. č. a. s. e.

231. Čim pohybné zafknuté mlieko pri krawách?

Či. p. o. s. t. o. w. o. s. t. e. t. e. t. a. k. z. w. a. n. é. b. o. b. l. y. m. e. z. m. i. z. n. i. c. z. o. h. r. s. t. u. w. a. r. j. i. c. h. w. 6. h. o. l. b. á. c. h. p. i. w. a. a. p. r. i. d. a. j. t. e. l. k. o. l. e. t. a. e. j. w. o. d. y. j. a. k. o. h. o. w. á. d. o. o. b. y. č. á. j. n. e. w. h. y. s. t. o. p. e. n. á. p. o. j. t. a. k. p. r. i. p. r. o. w. e. n. ý. d. a. j. k. r. a. w. e. z. a. t. e. p. l. a. w. h. y. s. t. o. p. a. t.

232. Žalo nakladat so žrebcami, aby i podkowanu primykli?

Č. n. e. b. l. y. z. a. m. l. a. d. y. t. r. e. b. a. j. i. u. p. r. e. d. n. é. a. z. a. d. n. é. n. o. h. y. t. r. e. b. a. s. i. k. o. z. b. o. d. e. n. n. e. t. a. k. s. d. w. i. h. a. t. j. a. k. o. s. t. a. w. a. s. a. p. r. i. p. o. d. k. o. w. a. n. i. p. r. i. č. o. m. i. k. o. p. y. t. o. k. l. a. d. i. w. o. m. a. l. e. b. o. k. a. m. e. n. o. u. t. r. o. c. h. u. p. o. k. l. e. p. á. m. e.

233. Čim pomáhaj, s. d. u. t. e. m. u. h. o. w. á. d. u.?

Č. i. m. i. s. t. o. z. e. l. o. w. a. u. d. a. t. e. l. i. n. o. u. h. o. w. á. d. a. k. r. m. i. n. e. c. h. d. r. ž. i. d. a. t. o. l. k. o. s. m. r. a. d. l. a. m. y. h. w. a. j. e. c. p. o. h. y. t. o. w. e. ; k. e. d. h. o. w. á. d. o. s. d. u. l. o. s. a. w. e. z. m. i. s. m. r. a. d. l. a. m. é. (s. p. r. d. l. a. w. e. n. é) w. a. j. e. c. d. o. r. u. k. y. m. l. o. z. h. o. d. o. p. a. p. u. l. e. d. o. b. y. t. k. a. a. r. o. z. t. l. á. č. w. a. j. e. c. t. a. k. a. b. y. d. o. b. y. t. o. f. s. m. r. a. d. l. a. m. y. o. b. s. a. h. j. e. h. o. p. o. h. l. i. t. ; s. s. k. r. u. p. i. n. y. a. l. e. m. r. u. l. e. p. o. d. r. ž. i. m. e. ; w. k. r. á. t. k. o. m. č. a. s. e. p. o. j. d. u. z. d. o. b. y. t. k. a. w. e. t. r. y.

234. Čo gazdom nassim strany dobytky pri bouci odporúčame?

Ukrátné nakladanie s howádami, ktoré nám pracovať p. o. m. á. h. i. r. p. i. p. j. e. r. o. z. u. m. i. t. h. o. č. l. o. w. e. l. a. n. e. h. o. d. n. é. ; l. e. b. o. s. á. m. S. p. a. s. i. t. e. l. p. r. i. k. a. z. u. j. e. n. á. n. y. : a. b. y. s. m. e. i. s. d. o. b. y. t. k. o. m. n. a. s. s. i. m. m. i. l. o. s. r. d. n. e. n. a. k. l. á. d. a. t. i. (S. r. o. w. Č. w. S. u. b. t. i. t. l. a. p. 5. m.)

Sestliby w daktorom slowe, pri práci sameho kácenia, nektořa čiarla bola mpyadla, alebo odlomila sa: tú nepatrnú wabu sam křtawý čitateľ w myšli oprawi.

P28956